

Riina Mikkola
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali -ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

LASTENSUOJELULAITOKSEN JA PERUSOPE- TUKSEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Huoneentaulu Ryhmäkoti Raiteeseen

TIIVISTELMÄ

Riina Mikkola

Lastensuojelulaitoksen ja perusopetuksen välinen yhteistyö. Huoneentaulu Ryhmäkoti Raiteeseen

Syksy 2023

33 sivua, 1 liite

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali -ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena oli tukea ja edistää Ryhmäkoti Raiteessa asuvien lasten ja nuorten koulunkäyntiä. Tavoitteen toteutumiseksi tarkoituksena oli kehittää Ryhmäkoti Raiteen ja valitun yhteistyökoulun välistä yhteistyötä. Tarve yhteistyön kehittämiseksi nousi esiin havainnoista työskentelyvaiheissa Ryhmäkoti Raiteessa. Osalla lapsista ja nuorista oli haasteita kouluun lähtemisessä ja koulupäivästä suoriutumisessa. Tämän vuoksi kouluhenkilökunnalta tuli useasti yhteydenottoja. Tältä pohjalta etsittiin vastausta kysymykseen: ”Miten sijaishuollon ja koulun henkilökunta voisivat tukea vahvemmin lasten ja nuorten koulunkäyntiä yhteistyön näkökulmasta?”.

Opinnäytetyön teoreettinen osuus avaa sijaishuoltoon liittyviä tekijöitä ja koulunkäyntiä sijaishuollon aikana. Opinnäytetyön produktina tuotettiin yhteistyön tueksi huoneentaulu. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Ryhmäkoti Raide. Kehittämiseen mukaan valittua yhteistyökoulua ei kerrottu opinnäytetyössä nimeltä. Päätös yhteistyökoulun nimeämättä jättämisestä pohjautui lastensuojeluasiakkuudessa olevien lasten ja nuorten erityisen tarkkaan yksityisyyden suojeluun, koska lastensuojeluasiakkuus on salassa pidettävä tieto. Opinnäytetyöaineisto on kerätty osallistuvaa havainnointia käyttäen. Lisäksi toteutettiin yhteistyön nykytilaa kartoittava kysely mukana olleelle yhteistyökoululle.

Huoneentaulu nosti esiin yhteistyöhön vaikuttavat tekijät. Erityisesti yhteistyötoimien välisten roolien jaottelulla ja jäsentämisellä haettiin selkeyttä sekä vaikutusta ammatti-identiteettiin osana yhteistä kasvatustehtävää. Selkeys ja informatiivisuus myös korostavat huoneentaulun muistiomaisuutta. Huoneentaulun taustalla näkyvät opinnäytetyössä käsitellyt teoreettiset tiedot ja yhteistyön sisällään pitämä hiljainen tieto. Huoneentaulun esittely työelämäyhteistyökumppaneille herätti monipuolista keskustelua yhteistyön merkityksellisyydestä. Ryhmäkoti Raiteen palautteessa nousi esiin, että huoneentaulu olisi vielä hyvä käydä läpi yhdessä yhteistyökoulun kanssa. Huoneentaulu jäi Ryhmäkoti Raiteen käyttöön niin, että sen täydet käyttöoikeudet siirtyivät, jolloin sitä voidaan tarvittaessa muokata ja päivittää.

Asiasanat: moniammatillisuus, oppivelvollisuus, sijaishuolto

ABSTRACT

Riina Mikkola

cooperation between the child welfare institution and basic education – Room board to Ryhmäkoti Raide

33 Pages and 1 appendices

Autumn 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Bachelor of Social Services

The aim of this development-oriented thesis was to support and promote the children and young people who have challenges at the school and are living in Ryhmäkoti Raide. So that the aim was developed cooperation between Ryhmäkoti Raide and the selected cooperation school. The target of this development-oriented thesis was formed during the working phases at Ryhmäkoti Raide. Some children and young people had challenges going to school and coping with the school day. Because of this, the school staff was contacted several times. On this basis, was looked for an answer to the question: "How could foster care and school staff support children's and young people's schooling more strongly from the point of view of cooperation?".

The theoretical part of the thesis opens foster care factors and foster care during school attendance. This thesis included the production. Production was made of room board to support the cooperation between Ryhmäkoti Raide and a selected school. The partner of the thesis was Ryhmäkoti Raide. The partner school selected for the development is not mentioned by name in the thesis. The decision not to name a partner school was based on the particularly careful protection of the privacy of children and young people in child welfare clients, because being a child welfare client is confidential information. The material was collected for the thesis using participatory observation. In addition, was conducted a survey on the current state of cooperation for the participating partner school.

The room board highlights the factors and elements that influence cooperation. In particular, the division and structuring of roles has been used to clarify and influence professional identity as part of togethering educational function. The background of the room board shows the theoretical knowledge discussed in the thesis as well as the tacit knowledge kept within the cooperation. The presentation of the room board to working life partners sparked diverse discussion on the significance of cooperation. The feedback of Ryhmäkoti Raide was mentioned that it would be a good idea to go through the room board together with the partner school. The room board remained in use by Ryhmäkoti Raide so that its full access rights will be transferred, so that it can be modified and updated if necessary.

Keywords: compulsory education, foster care, multi-professionalism

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 SIJAISHUOLTO	5
3 KOULUNKÄYNTI SIJAISHUOLLON AIKANA.....	7
3.1 Koulun ja kodin välinen yhteistyö	8
3.2 Koulusosiaalityö	9
3.3 Koulukuntoisuus.....	10
3.4 Sisukas-malli.....	11
4 YHTEISTYÖTAHO.....	12
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	13
6 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS.....	14
6.1 Suunnittelu	14
6.2 Toteutus.....	17
6.3 Arviointi	20
7 POHDINTA	22
7.1 Opinnäytetyön saavutuksia	23
7.2 Opinnäytetyön tulevaisuuspohdinnat	24
7.3 Produktin lopputuloksen tarkastelu	25
7.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	26
7.5 Ammatillinen pohdinta.....	29
LÄHTEET.....	31
LIITE 1. Kouluyhteistyön huoneentaulu	34

1 JOHDANTO

Yhteistyö koulun ja kodin välillä on kirjattuna perusopetuslakiin ja opetussuunnitelmien perusteisiin. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen kasvu ja oppiminen toteutuvat mahdollisimman vaivattomasti. (Opetusalan ammattijärjestö OAJ, i.a.) Vuonna 2014 sijoitetuista 401 lapsesta kahdella kolmasosalla oli koulunkäyntiin liittyviä haasteita. Teini-ikäisistä sijoitetuista koulunkäyntiin liittyviä haasteita oli 88 %:lla. (Vanas, 2018.) Työskennellessäni opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimineessa Ryhmäkoti Raiteessa tein havaintoja, että osalla lapsista ja nuorista oli haasteita kouluun lähtemisessä ja koulupäivästä suoriutumisessa. Näiden vuoksi kouluhenkilökunnalta tuli useasti yhteydenottoja. Sijoitettujen lasten ja nuorten kohdalla koen yhteistyön olevan erityisen tärkeää havaintoihini perustuen, josta myös opinnäytetyön idea muodostui. Asetin opinnäytetyölle tavoitteeksi selvittää, miten sijaishuollon ja koulun henkilökunta voivat yhdessä yhteistyöllä tukea vielä vahvemmin Ryhmäkoti Raiteessa asuvien lasten ja nuorten koulunkäyntiä. Huostaanotettujen ja sijoitettujen lasten koulutuksella on keskeinen merkitys hyvinvointiin aikuisuudessa (Liukkonen ym., 2015, s. 10).

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimivan Ryhmäkoti Raiteen lisäksi merkittävässä roolissa oli myös yhteistyökoulu. Ryhmäkoti Raiteessa asuvat lapset ja nuoret suorittavat oppivelvollisuuttaan eri oppilaitoksissa ympäri Pirkanmaata. Yhteistyökoulun valinta perustui oppilasmäärään, pitkään yhteistyösuhteeseen ja valitun koulun myönteiseen suhtautumiseen yhteistyön kehittämiseen. Päätös yhteistyökoulun nimen ja tunnistetietojen käsittelemättä jättämisestä pohjautui lastensuojeluasiakkuuden omaavien oppilaiden yksityisyyden suojelemiseen, jota käsittelem syvällisemmin eettisen pohdinnan osuudessa. Opinnäytetyö on toteutustavaltaan kehittämispainotteinen. Opinnäytetyön aineistonkeruussa olen käyttänyt osallistuvaa havainnointia ja toteuttanut yhteistyön nykytilaa kartoittavan kyselyn mukana olleelle yhteistyökoululle. Kysely sisälsi yhteydenpidon aktiivisuuden tarkastelua, lastensuojeluasiakkuuden vaikutusta kouluympäristössä sekä kehittämistoiveita. Yhteistyötä kartoittava kysely ei ole opinnäytetyön liitteenä, mihin liittyvä perustelu on avattu eettisessä pohdinnassa.

2 SIJAISHUOLTO

Sijaishuolto tarkoittaa huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallinto-oikeuden määräyksellä sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä oman kodin ulkopuolella (Lastensuojelun keskusliitto, i.a.). Avohuollon tukitoimena sijoittaminen on mahdollista sijaiskotiin, jos huoltajat ja 12–vuotta täyttänyt lapsi ovat siihen myöntyväisiä ja ovat yhtä mieltä avohuollon sijoituksen tarpeesta. (Ihalainen & Kettunen, 2016, s. 114.) Sijaishuoltoa ohjaa lastensuojelulaki (L 417/2007). Sijaishuollon aikana lastensuojelulain mukaan lapsen oikeuksiin kuuluvat muun muassa oikeus laadukkaaseen sijaishuoltoon, oikeus tarpeita vastaavaan sijaishuoltopaikkaan, oikeus hyvään kohteluun, oikeudet tavata läheisiä sekä sosiaalityöntekijää, oikeus saada tietoa omasta tilanteestaan sekä oikeus saada käyttövaroja. (Lapsen oikeudet sijaishuollossa, i.a.) Lastensuojelulain mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi. (L 417/2007 52 §.)

Lapsen huostaanotossa ja sijoittamisessa on useampi osatekijä ja taho, joista neljä asettuu avainasemaan. Lapsi, biologiset vanhemmat ja sisarukset, lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja sijoituspaikan henkilöstö, joiden keskipisteenä on lapsi itse. (Sinkkonen, 2015, s. 148.) Lastensuojelun sosiaalityöntekijä etsii lapselle mahdollisimman sopivan sijoituspaikan. Sosiaalityöntekijän tulisi arvioida lapsen ja sijoituspaikan yhteensopivuus. Lapsen vanhempien asennoitumisella ja toiminnalla on merkitys lapsen kokemukseen sijaishuoltopaikkaan asettumisessa. (Sinkkonen, 2015, s. 152–154.) Huoltajalla on tiedonsaantioikeus lasta koskeviin asioihin ja oikeus pitää yhteyttä lapseen. Lapsen huoltajalla on huostaanotosta riippumatta oikeus päättää lapsen uskonnosta, kansallisuudesta ja nimestä. Huoltaja toimii lapsen edustajana lasta käsiteltävissä asioissa viranomais- tahoissa. Huoltaja on lapsen edustaja myös oikeuskysymyksissä. (Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana, i.a.)

Sijoittajahyvinvointialueen ja sijaishuoltopaikan henkilöstön tehtävänä on tukea ja edistää lapsen ja läheisten henkilöiden keskinäistä yhteydenpitoa. Hyvinvointialueen oikeuksiin kuuluvat sijaishuollon aikana päätökset lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, opetuksesta sekä terveydenhuollosta. (Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana, i.a.) Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa lapsen edun ja sijoituksen tavoitteiden täyttymistä sekä sijaishuoltopaikan toteuttamien rajoitustoimenpiteiden lainmukaisuutta. (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, i.a.)

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. (L 417/2007 30 §.) Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelma sisältää kirjattuna sijaishuollon tarkoituksen, tavoitteet sekä mahdolliset tukitoimet lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Hoito- ja kasvatussuunnitelma laaditaan aina, jos lapseen kohdistuu rajoituksia tai oletettavasti rajoituksia joudutaan käyttämään. Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään lapsen kanssa myös huoltajia kuullen, ellei se ole perustellusti tarpeetonta tai mahdotonta. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoitus on selventää asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet sekä yksityiskohtaisesti kuvata miten lapsen tarpeisiin vastataan turvaten lapsen hyvä kohtelu. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on toimitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tiedoksi. (Sijaishuollon asiakassuunnitelma, i.a.)

Lastenkotien ja perhekotien käytännöissä tavallisesti lapselle osoitetaan avuksi ja tueksi henkilökohtainen hoitaja, tuttavallisemmin nimitettynä omaohjaaja. Omaohjaajan tehtävä sisältää lapsen arjen jäsentelyn, yhdyshenkilönä toimimisen sijoituspaikan ja kodin välillä sekä huolehtimisen muista käytännön tehtävistä. Omaohjaaja myös koordinoi lapsen terveydenhuollon yhteyksiä ja kouluyhteistyötä. Tämä on välttämättömyys arjen toiminnan kannalta, mutta sillä on myös psykologinen vaikutus. Lapsella on tieto, että joku vastaa hänen asioistaan ja pitää hänet mielessään. (Sinkkonen, 2015, s. 241.) Huostaanottoon on liitettävissä lupaus jostakin aiempaa paremmasta. Lupauksen toteutuminen tai toteutumatta jääminen pohjautuvat siihen millaisia arjen käytäntöjä sijaishuoltopaikassa on ja millaisia kohtaamisia siellä tapahtuu. (Laakso, 2018, s. 187.)

3 KOULUNKÄYNTI SIJAISHUOLLON AIKANA

Lapsella on sijaishuollon aikana oikeus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen varhaiskasvatustalain, perusopetuslain ja oppivelvollisuuslain säädösten mukaisesti. (L 540/2018; L 628/1998; L 1214/2020.) Lapsen asiakassuunnitelman tulee sisältää kirjattuna, miten varhaiskasvatus, perusopetus tai muu opetus järjestetään sijaishuollon aikana (Lapsen oikeudet sijaishuollossa, i.a.). Oppivelvollisuuslaissa on säädetty, että tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Lisäksi oppivelvollisuuden tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia. (L 1214/2020 1 §.) Peruskouluikäisten lasten maailmankatsoimuksen yksi merkittävimmistä kantavista voimista suomalaisessa yhteiskunnassa on koulu (Wallin, 2011, s. 27).

Nuori tuo kouluympäristöön koulun ulkopuolista elämäänsä ja nuoren lisäksi koulu kohtaa vanhemmat tai kasvattajat voimavaroineen ja vanhemmuuden haasteineen (Hietala ym., 2010, s. 9). Koulun tehtävä ja ensijainen tavoite on toimia oppimisyhteisönä, jossa kasvu ja kehitys tapahtuvat aikuisten ohjaamana ja vertaisryhmässä. Koululuokka sekä kouluyhteisö ovat kodin ja perheen jälkeen tärkeimpiä kehitysympäristöjä. (Hietala ym., 2010, s. 20.) Koulujärjestelmän onnistuessa perustehtävässään se kartuttaa ja jakaa hyvinvointia sekä sosiaalista pääomaa varhaiskasvatustasolta korkeakouluihin asti (Wallin, 2011, s. 27.)

Moniammatillisuus kouluhyvinvoinnissa kuuluu kaikille koulussa ja koulun kanssa yhteistyössä toimiville asiantuntijoille yhteistyönä sekä yhteisenä vastuuna oppilaan, oppilasryhmien, perheiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnista. Koulun hyvinvointipalvelut eli oppilashuolto ovat monialaisia ja moniammatillisia kokoonpanoja. Koulun hyvinvointipalveluiden toteutuksesta vastaa rehtorin johtamana hyvinvointipalveluiden erityistyöntekijöiden tiimi, yleisimmin terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, koulupsykologi, erityisopettaja ja koulusosiaalityöntekijä.

Opetussuunnitelman perusteissa hyvinvointipalveluiden tehtäväksi on asetettu turvallisen ja terveen oppilaitosyhteisön kehittäminen ja oppilaiden laaja-alainen tukeminen. (Wallin, 2011, s. 109–110.)

3.1 Koulun ja kodin välinen yhteistyö

Vanhemmuuden tukeminen on koulun ja kodin välisessä yhteistyössä yksi merkittävä lakisääteinen tehtävä. Kodin ja koulun välisen yhteistyön yksi ydinajatus on kasvatuksen ymmärtäminen yhteisenä tehtävänä, joka sisältää eri rooleja. Aikuisten välillä vallitseva rakentava ja toimiva yhteistyö myös ehkäisee ongelmatilanteiden muodostumista. Mikäli ongelmatilanteita syntyy, yhteistyö tukee niiden ratkaisemista myönteisellä tavalla. Luonnollisesti yhteistyö koulun ja kodin välillä vahvistaa luottamusta, turvallisuutta ja myönteistä ilmapiiriä ja näin lisää hyvinvointia. (Wallin, 2011, s. 103–106.) Koulun ja kodin välinen yhteistyö on moniulotteinen ilmiö, minkä voi ajatella rakentuvan vanhempien osallistumisesta lapsen koulunkäyntiin, opettajan ja vanhempien välisestä yhteydenpidosta sekä luokan vanhempien välisestä verkostoitumisesta. Olennaista yhteistyön toteutumisessa on toimiva kommunikointi ja avoin tiedonvaihto. (Latvala, 2012, s. 30.)

Opettajilla on arkitietoa lapsen oppimisesta ja koulunkäynnistä. Opettajilla on merkittävä rooli oppimissuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toteuttamisessa. Huostaanoton jälkeenkin huoltajuus säilyy biologisilla vanhemmilla ja heillä on oikeus olla tukena lapsen koulunkäynnissä mahdollisuuksiensa mukaisesti. Huoltajalla on myös tiedonsaantioikeus koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ja oikeus koulupalaveriin ja päätöksentekoon osallistumisessa. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on päävastuu lapsen hyvinvoinnista ja oikeuksien toteutumisesta. Kokonaisvastuu lapsen tuen tarpeesta ja palveluiden huolehtimisesta on sosiaalityöntekijällä. Sosiaalityöntekijän on tärkeä saada tietoa lapsen arjen ja koulunkäynnin sujumisesta. Huostaanotetun lapsen tilanteessa sijaisvanhemmat tai lastensuojelulaitoksen ohjaajat huolehtivat käytännön koulu-yhteistyöstä. He eivät ole lapsen huoltajia ja täten eivät voi toimia lapsen laillisina edustajina

pedagogisissa päätöksissä. Sijaisvanhemmat tai lastensuojelulaitoksen ohjaajat ovat lapsen tukena kotiin suunniteltujen tukitoimien toteuttamisessa. (Liukkonen ym., 2015, s. 12–13.)

3.2 Koulusosiaalityö

Ensisijaisesti koulusosiaalityötä määrittävät lastensuojelun ja perusopetuksen lainsäädäntö (L 417/2007; L 628/1998.) Lisäksi koulusosiaalityötä ohjaavat lukio-laki, laki ammatillisesta koulutuksesta ja opetussuunnitelmien perusteet. (L 714/2018; L 531/2017.) Lastensuojelulain ja perusopetuslainsäädännön yhteisenä ajatuksena voidaan pitää, että koulusosiaalityö ja koulupsykologin työ mahdollistavat koulun toimintaympäristöön paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioiden palveluita, joilla ehkäistään sosiaalisia ja psyykkisiä haasteita sekä edistetään myönteistä kasvua tuottamalla yleistä ja erityistä tukea sekä ohjausta. Lisäksi palveluiden tulee kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä koko koulu yhteisöä hyvinvoinnin takaamiseksi. Lastensuojelun lainsäädännön perusteella koulusosiaalityö määritellään ehkäiseväksi lastensuojelutyöksi (L 417/2007 3 a §). Lasten ja nuorten kasvua ja hyvinvointia edistetään varhaiskasvatuksen ja opetuksen toimintaympäristöissä. Hyvinvoinnin turvaamisen lisäksi ennakoivaan lastensuojelutyöhön kuuluvat vanhempien sekä opetus- ja kasvatushenkilöstön tukeminen. Koulu on siis yksi ehkäisevän työn ja huolen havainnointi vyöhyke ja täten osa ehkäisevää lastensuojelua. (Wallin, 2011, s. 94–96.)

Koulun sosiaalityö edistää oppilaiden sosiaalista kehitystä, toimintakykyä, vuorovaikutussuhteita sekä arjen sujumista. Kuraattori osallistuu koko oppilaitoksen henkilökunnan kanssa oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja hyvinvointia tukevaan toimintaan. Koulukuraattori- ja koulupsykologitoiminnan kehittämistyön pohja ajatuksena on ollut kasvatus- ja opetustyön tukeminen ja sitouttaminen koulun muuhun toimintaan. (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2017, s. 362.) Koulukuraattori ja koulupsykologi ovat molemmat alansa asiantuntijoita osallistuen koulu yhteisön toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen erilaisissa työryhmissä. Kodin ja koulun

välisen yhteistyön edistämisen lisäksi he antavat konsultaatioapua opettajille ja muulle kouluhenkilökunnalle. (Kivelä ym., 2015, s. 177.)

Oppilashuoltoryhmä on opettajalle tärkeä tuki puututtaessa oppilaiden haasteisiin. Tavoitteena oppilashuollolla on yksilötason oppilaan fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen hyvinvoinnin sekä tasapainoisen kehityksen edistäminen. Oppilashuolto on moniammatillinen työryhmä, jonka onnistuessaan se on varhaisen puuttumisen avainasemassa. (Hietala ym., 2010, s. 65–66.) Psykologisella turvallisuuden tunteella on vaikutus luovuuteen, oppimiseen, ongelmanratkaisuun ja myönteiseen muutosten kohtaamiseen. Rehtori ja koulun johtotaso ovat merkittävässä roolissa psykologisesti turvallisen ilmapiirin rakentamisessa. (Yrttiaho & Posio, 2021, s. 47.)

3.3 Koulukuntoisuus

Koulukuntoisuus termi on yleistynyt, vaikka sille ei ole vakiintunutta määritelmää pedagogian ja lääketieteen yhteyksissä. Lähellä oleva termi on koulunkäyntikyky, joka merkitsee kykyä osallistua opetukseen sekä koulunkäymiseen. Toinen lähellä oleva termi on opiskelukyky, joka tarkemmin avattuna on kykyä omaksua tietoa odotusten sekä oppijan omien taitojen mukaisesti. Näitä voidaan pitää koulukuntoisuuden osatekijöinä. Koulukuntoisuuteen vaikutuksen tuovat myös yleinen toimintakyky, koululaisen saama tuki ja huolenpito, motivaatio koulunkäyntiin, sosiaaliset taidot sekä tunnesäätelytaidot. Oppilaan, opettajan ja perheen odotukset sekä asenteet ja arvot tuovat myös vaikutuksensa. (Puustjärvi, 2017, s. 38.)

Koululaisen psyykkinen koulukuntoisuus on verrattavissa psyykkiseen työkykyyn. Koulukuntoisuuden arvioinnin tarkastelua voidaan tarvita, kun nuori kotiutuu psykiatrisesta osastohoidosta ja tarkoituksena on palata tavalliseen arkeen. Tilannetta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti huomioiden koulun mahdollisuudet erityisjärjestelyihin, yksilöllisten ratkaisuiden ja joustomahdollisuuksien

myötä. Tavoite on välttää kokemus epäonnistumisesta ja mahdollistaa kuntoutuvalle koululaiselle onnistumisen kokemuksia säilyttäen opiskelussa mielekkyyden. Koululaisen tulee myös suoriutua itsenäisesti koulumatkoista ja välitunneista, joihin henkilöstöllä on vähemmän resurssia puuttua. Kyky kohdata oman ikäluokkansa seuraa ilman pelkoa kiusaamiskokemuksista ja kyky kestää muiden koululaisten kysymyksiä ovat oleellisia arvioitavia tekijöitä psyykkisen koulukuntoisuuden arvioinnissa. (Hietala ym., 2010. s. 158–159.)

Koulun tehtäviin tiedon jakamisen ohella sisältyvät oppilaiden ja opiskelijoiden erilaisten tarpeiden tunnistaminen ja yksilöllisesti kehittää osaamista, vuorovaikutustaitoja ja vahvuuksia. Pedagoginen hyvinvointi näkyy opettajien ja oppilaiden kokonaisvaltaisena hyvinvointina ja tyytyväisyytenä sekä oppijoiden opiskelukykyä ja oppimistuloksina. Haaste pedagogiselle hyvinvoinnille on oppilaiden motivointi ja sitouttaminen koulunkäyntiin sekä opiskeluun. (Holopainen & Lapalainen, 2011, s. 112–113.)

3.4 Sisukas-malli

Sisukas-malli on perhehoidossa asuvien 6–12-vuotiaiden lasten koulunkäynnin tukemiseksi luotu työskentelymalli. Työskentelymallin tavoitteena on lasten syrjäytymisen ennaltaehkäisy sosiaalityön, koulun ja perheen kanssa toteutettavassa yhteistyössä. Työskentelymalli mahdollistaa sen soveltamisen lastensuojelulaitoksissa oleviin lapsiin. Sisukas- mallissa keskeistä on lapsen osallisuus ja voimavarojen huomiointi. Lisäksi lapsen tilanteen kokonaisvaltainen kartoitus, yhteistyön tehostaminen ja oppimisympäristön muovaaminen lapsen tarpeita vastaavaksi ovat keskeisiä. Tukitoimet kirjataan oppimissuunnitelmaan ja niiden vaikuttavuutta tarkastellaan moniammatillisena yhteistyönä koulutapaamisissa sekä arviointia tehdään seurantakartoituksella peruskoulun loppuun asti. (Liukkonen ym., 2015, s. 12.)

Sisukas- tiimi rakentuu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa työskentelevästä konsultoivasta erityisopettajasta sekä psykologista. Suosituk- sena on, että ruotsalaisen Skolfam ® -mallin mukaisesti tiimi olisi kunnallinen tai alueellinen lisäresurssi. Vaihtoehtoisesti tiimin voi myös muodostaa oppilaan oman koulun oppilashuollossa työskentelevistä psykologista ja erityisopettajasta, jotka toimivat yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. (Liukkonen ym., 2015, s. 13.) Toiminnan tavoite on kartoittaa lapsen vahvuudet ja perustaa koulunkäynti niiden varaan. Lapsen mukana oleminen oman koulun- käyntinsä ja tukimuotojen suunnittelussa motivoi lasta. (Liukkonen ym., 2015, s. 16.)

Sijoitetuista lapsista ja nuorista vähintään puolella on erilaisia mielenterveydelli- siä haasteita. Oirekirjo on hyvin laaja, mutta levottomuus, impulsiivisuus sekä op- pimisvaikeudet ovat yleisiä. Lapsen kykyprofiili voi olla epätasainen niin, että joil- lakin alueilla lapsi yltää lahjakkaan tasolle ja toisella alueella heikkolahjaisen ala- rajoille. Näin ollen sopivan koulumuodon löytäminen voi olla erittäin haasteellista. (Sinkkonen, 2015, s. 151.) Koulunkäynnin haasteet eivät ole lähtökohtaisesti riit- tävä syy huostaanotolle, mutta se on usein osasyynä sijaishuollon tarpeen koko- naisuuteen (Vanas, 2018). Sijoitettuja lapsia ei voi luokitella yhtenäiseksi ryh- mäksi vaan lapsilla on yksilölliset eroavaisuudet taustojensa, vahvuuksiensa ja tuentarpeidensa osalta (Liukkonen ym., 2015, s. 50).

4 YHTEISTYÖTAHO

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Ryhmäkoti Raide. Ryhmäkoti Raide on Akaan kaupungissa, Toijalassa sijaitseva kolmesta ympärivuorokautisesta lastensuojeluyksiköstä muodostuva lastensuojeluyksikkö kokonaisuus. Raide on osa Humana konsernia. Raide 1 tarjoaa lastensuojelun peruslaitospalveluita ja Raide 2 ja Raide 3 erityislaitospalveluita. Raiteen yksiköillä on yhteinen piha-alue ja Raiteessa opetellaan elämään tavallista arkea. Toiminta Raiteessa on lapsi- lähtöistä huomioiden lasten yksilölliset tarpeet yksityisyyttä kunnioittaen.

Raiteeseen lapsia sijoitetaan avohuollon tukitoimena, kiireellisen sijoituksen ja huostaanottopäätöksellä. Raiteessa asuu kouluikäisiä eri elämäntilanteissa olevia lapsia ja nuoria. Viikko-ohjelmaan kuuluu koko yksikön yhteisiä toimia, kuten siivouspäivä, toimintapäivä sekä lastenkokous. (Humana, i.a.-a) Kolmessa ympärivuorokautisessa lastensuojeluyksikössä asuu yhteensä 21 lasta ja nuorta.

Raiteessa työskentelee moniammatillinen työryhmä. Ohjaajat koostuvat sosio- nomeista, sairaanhoitajista, lähihoitajista sekä nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajista. Työryhmällä on erityisosaamista mielenterveydenhaasteista, trauma- ja kriisi- työstä, neuropsykiatrisesta valmentamisesta, päihdetyöstä sekä perhetyöstä.

Ryhmäkoti Raiteessa lapselle osoitetaan kaksi omaohjaajaa. Omaohjaajan tehtäviin kuuluvat lapsen tai nuoren tukeminen, neuvonta ja ohjaus. Omaohjaajat osallistuvat neuvotteluihin, toteuttavat kouluyhteistyötä, pitävät yhteyttä sosiaali- työntekijään ja läheisverkostoon. Lapsen omaohjaajan tehtäviin kuuluvat myös kuukausittain tuottaa kirjallinen kooste siitä, miten kuukausi on sujunut kohti ta- voitteita. Lapsella on oikeus lukea kuukausikooste sekä keskustella siinä ilmene- vistä asioista omaohjaajan kanssa ennen huoltajalle ja vastuusosiaalityöntekijälle lähettämistä. (Humana, i.a.-b) Ryhmäkoti Raiteen lisäksi merkittävässä roolissa opinnäytetyön toteuttamisessa on ollut myös yhteistyökoulu.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena on tukea ja edistää Ryhmäkoti Raiteessa asuvien lasten ja nuorten koulunkäyntiä. Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää Ryhmäkoti Raiteen ja valitun yhteistyökoulun välistä yhteis- työtä, jotta opinnäytetyön tavoite Ryhmäkoti Raiteessa asuvien lasten ja nuorten koulunkäynnin tukemisesta yhteistyöhön vaikuttamisen näkökulmasta toteutuisi. Tavoitteen pohjalta muotoutui ajatus produktin tuottamisesta ja tätä tuki myös Ryhmäkoti Raiteeseen aiemmin tuotettu huoneentaulu perhetyön toteuttami- sesta. Produktina tuottamani huoneentaulun kautta tarkoitukseni on jäsenellä ja

selkeyttää lastensuojelulaitoksen ja peruskoulun väliseen yhteistyöhön liittyviä tekijöitä ja jäsenellä kahden yhteistyötahon rooleja osana yhteistä kokonaisuutta.

Etsin vastausta kysymykseen: ”Miten sijaishuollon ja koulun henkilökunta voisivat tukea vahvemmin lasten ja nuorten koulunkäyntiä yhteistyön näkökulmasta?” Kysymys nousi esille havainnoistani työskenneltyäni Ryhmäkoti Raiteessa. Kysymyksen tarkastelu ja vastauksen etsiminen näkyvät opinnäytetyön vaiheissa eri näkökulmista tarkastellen sekä mielessä pitäen osallistuvaa havainnointia käyttäessäni. Kysymyksen aikaan sai huoleni osalla lapsista ja nuorista esiintyvät koulunkäynnin haasteet kouluun lähtemisen ja koulupäivästä suoriutumisen osalta.

6 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

6.1 Suunnittelu

Esitin opinnäytetyöidean yhteistyökumppanille syksyllä 2022 työskentelyni ohessa muodostuneiden havaintojeni pohjalta osan lapsista ja nuorista kouluun lähtemisen ja koulupäivästä suoriutumisen haasteista. Pohdin Ryhmäkoti Raiteen yksikönjohtajan kanssa idean toteuttamista ja keskustellen valitsimme yhteistyökoulun perustuen oppilasmäärään ja aiempaan pitkään yhteistyösuhteeseen. Ryhmäkoti Raiteessa asuvat lapset ja nuoret suorittavat oppivelvollisuuttaan eri oppilaitoksissa ympäri Pirkanmaata. Valitussa yhteistyökoulussa oltiin myös opinnäytetyöidealle myönteisiä ja valmiita yhteistyön kehittämiseen. Ideointi- ja suunnitteluvaiheen keskusteluissa ilmeni, että tieto yhteistyön toteuttamisesta liikkuu hiljaisena tietona. Tämän vuoksi osallistuva havainnointi tutkimusmenetelmänä vaikutti sopivalta. Osallistuva havainnointi on tutkimuskohteen arkeen ja toimintoihin osallistumista tutkimuskohteen ehdoilla samalla havainnoiden. Havainnointi voi olla ennalta suunniteltua tai kohdistua tiettyyn asiaan sitä

mukaan kuin kertyy oppia kohteen toiminta- ja ajattelutavoista tai löytyy ongelmanasettelun näkökulmasta kiinnostavia asioita. (Vilkka, 2021-a, s. 81.) Tutkimusaineiston keräämisen näkökulmasta osallistuva havainnointi on hyödyllinen, kun tutkittavasta kohteesta on ennestään vähän tietoa tai tieto liikkuu hiljaisena tietona (Vilkka, 2021-b, s. 144). Havainnointi jäsenyi minulle sopivana vaihtoehtona, koska yhteistyöstä ei ollut aiempia kirjallisia materiaaleja. Lisäksi hiljaisen tiedon näkyväksi tekemisen ajattelin tulevan näkyväksi havaintojen myötä.

Havainnointi tavoittelee havaintoja tutkimuskohteesta mahdollisimman tarkasti tuoden esille myös kokemuksia ja tunteita, jota osallistuminen tutkimuskohteen toimintaan havainnoijalle tuottaa. Olennaista on havainnoinnin lisäksi kyky dokumentoida ja välittää havainnointiprosessia eteenpäin. (Louheranta, 2014, s. 53.) Dokumentoinnin osalta itselleni jäsenyi merkitykselliseksi päiväkirjan pitäminen ja palavereissa muistion tekeminen, jotta materiaalin käsittely vaiheessa minulla on tärkeät asiat kirjallisena eikä vain muistinvaraisena.

Pohdin, että hiljainen tieto tulisi saada koottua produktiin, jolloin sen saisi paremmin näkyväksi. Hiljaisen tiedon olemassaolon ymmärrys on pohja tiedon hyödyntämiselle. Hiljaista tietoa on mahdollista tehdä näkyväksi esimerkiksi yhteiskeskusteluiden kautta tai uudelle työntekijälle asetettavan mentorin kautta. (Hurme & Kyllönen, 2014, s. 47.) Yhteistyökoulun osalta havainnointia oli mahdollisuus toteuttaa yhteisissä palavereissa. Huomasin aikataulullisia haasteita palaverien sopimisessa.

Kouluympäristön ollen minulle vieraampi työn näkökulmasta tarvitsin koottua tietoa yhteistyökoulun henkilöstön ajatuksista yhteistyön nykytilasta. Tätä varten syntyi idea kyselyn toteuttamisesta. Kyselyn tavoitteiksi asetin kerätä tietoa yhteistyön nykytilasta ja kehittämistoiveista. Kyselyn muotoiluksi tavoitteen kannalta toimivimpina ajattelin osin selkeitä suljettuja kysymyksiä, mutta myös mahdollisuuden avoimille kysymyksille.

Koulu yhteistyöstä ei ole Ryhmäkoti Raiteessa ollut käytössä suunnitelmallista mallia. Koulukohtaisia sopimuksia on tehty siltä osin, miten toimitaan uuden oppilaan koulun aloituksen osalta. Nämä ovat sisältäneet yhteydenoton rehtoriin ja aloituspalaverin. (Suvi Tähkäaho, yksikönjohtaja, henkilökohtainen tiedonanto 15.12.2022).

Opinnäytetyön kannalta rajaus yhteen yhteistyökouluun oli valinta, jonka myötä yhteistyön sisältöä olisi mahdollisuus tarkastella syvällisemmin ja kouluhenkilökunnan osallisuus tulisi näkyväksi. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa lapsen hyvinvointiin, kouluviihtyvyyteen, koulumenestykseen ja koulu yhteisön myönteiseen ilmapiiriin. Yhteistyön myötä vanhemmilla ja opettajilla on mahdollisuus jakaa kasvatusvastuuta ja toimia kohti yhteisiä päämääriä. Koulunkäytänteillä, ilmapiirillä ja opettajien aktiivisuudella on vaikutus, kuinka koulun ja kodin yhteistyö käytännön tasolla toteutuu.

Suomalaisten opettajien mielipiteitä selvittäneen tutkimusten tuloksina yhteistyön yleisimpiin esteisiin lukeutuivat opetushenkilöstön sekä vanhempien ajanpuute ja vanhempien passiivisuus. Yhteistyön toteuttamiseen vaikuttavat mahdollisesti myös opettajien palkkausjärjestelmä, joka perustuu oppiainetunteihin ja ettei opettajakoulutuksessa valmenneta riittävästi vanhempien kohtaamiseen. (Latvala, 2012, s. 31–32.)

Tiedon kokoamiseen liittyen jäsenyi idea produktin toteuttamisesta. Ideaa tuki aiemmin Ryhmäkoti Raiteeseen toteutettu huoneentaulu perheen kanssa työskentelyyn ja Sisukas-mallista saadut ajatukset. Huoneentaulu jäsenyi minulle etenkin yhteistyötahojen välisten roolien selkiinnyttäjänä ja yhteistyössä huomioitavien tekijöiden esiin nostamisena. Huoneentauluun olisi myös mahdollista sisällyttää opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltuja asioita. Havainnot yhteistyöpalavereissa ja hiljainen tieto saataisiin myös näkyväksi. Huoneentaulun muistiomaisuus ja hyödynnettävyys seinätilassa tai sähköisessä muodossa tukivat toteuttamisidea.

6.2 Toteutus

Syksyllä 2022 järjestin kaksi yhteistyöpalaveria yhteistyökoululla. Osallistujina olivat lisäksi rehtori, oppilashuoltoryhmän edustajia, opetushenkilöstöä ja Ryhmäkoti Raiteen yksikönjohtaja eli yhteensä yhdeksän henkilöä. Näissä palavereissa hyödynsin osallistuvaa havainnointia. Kerroin palaverin aluksi opinnäytetyön tavoitteesta ja tarkoituksesta sekä toin esille, että havainnoin palaverin aikana syntyvää keskustelua siihen osallistuen ja muistiinpanoja kirjaten. Osallistuvan havainnoinnin toteuttamisessa tutkijalla on rooli. Roolinsa kautta tutkija tekee tutkittavasta ilmiöstä havainnoita vuorovaikutuksessa tutkittavan kohteen kanssa. Tutkija on sekä ihminen, että tutkijana osana tutkimuskohteen arkea. Roolit lomittuvat tutkimustilanteessa. Rooleihin eron luominen riippuu tutkijan ammattitaidosta. Merkityksellistä on oman toiminnan kriittinen tarkastelu tutkimustilanteessa. (Vilka, 2021-b, s. 143.)

Tämä oli jälkeenpäin ajatellen mielenkiintoisen haastavaa. Tiesin kuitenkin enemmän lastensuojelulaitoksen arjesta ja siitä näkökulmasta kouluyhteistyön toteutumisesta oman työskentelykokemukseni kautta. Perusopetuksen työskentelystä opinnäytetyön aiheesta käsin minulla ei ollut kokemusta. Säilytin kuitenkin puolueettomuuden palavereissa hyvällä ennakkovalmistautumisella, etenkin pohtimalla palaverirungon ja kysymykset valmiiksi. Osallistuva havainnointi sopi valinnakseni myös siitä näkökulmasta, että minulla oli aiheesta tietoa vaikkakin lastensuojelulaitoksen näkökulmasta. Aiheen ymmärrys ja tieto mahdollistivat aktiivisen osallistumiseni.

Yhteistyökoulun palavereihin osallistujat nostivat esiin yhteistyön selkeyttämisen tarvetta ja ajantasaisia yhteystietoja. Lisäksi kokemus Ryhmäkoti Raiteen työntekijöiden vaihtuvuudesta, uuden oppilaan aloituspalaverin tärkeydestä, koulukuntoisuudesta ja pullakahvit henkilötuntemuksen näkökulmasta nousivat esiin. Tulkitsin ja pohdin tutkijan roolistani, että tiedonkulkuun on kiinnitettävä erityistä huomiota. Omaohjaajan roolin merkitystä koulunkäyntiin voisi olla tarpeen avata enemmän ja henkilötuntemus yhteisten palavereiden sekä pullakahvien muodossa vahvistaisi luottamuksellista yhteistyösuhdetta. Kokemus työntekijöiden

vaihtuvuuteen liittyen jäsenyi minulle siitä näkökulmasta, että viestiin tai puhe-
luun on useita eri vastaajia. Ryhmäkoti Raiteessa työntekijät tekevät kolmivuoro-
työtä, jolloin lapsen tai nuoren omaohjaaja ei aina ole tavoitettavissa.

Palavereissa myös katsottiin tulevaisuuteen ja sovittiin Ryhmäkoti Raiteen osal-
listumisesta opettajakokoukseen. Vierailin yhdessä Ryhmäkoti Raiteen edusta-
jien kanssa 18.4.2023 olleessa opettajakokouksessa. Vierailun tarkoituksena oli
esitellä Ryhmäkoti Raiteen toimintaa ja tarjota mahdollisuus kysymysten esittä-
miselle. Vierailun tukena oli PowerPoint-esitys, jonka kautta avattiin sijaishuollon
termejä ja lastensuojelulakia. PowerPoint-esityksen tekijänä ja esittelijänä toimi
Ryhmäkoti Raiteen yksikönjohtaja. Opetushenkilöstön esittämät kysymykset koh-
distuivat arkipäiväisiin asioihin liittyen lasten ja nuorten koulunkäyntiin. Kysymyk-
siä heräsi myös koulunkäynnin tukemisesta Ryhmäkoti Raiteessa. Annoin tilai-
suudessa tiedoksi, että tulen lähettämään yhteistyötä kartoittavan kyselyn opin-
näytetyöni aineiston keruuta varten. Yhteistyöpalavereissa keräämieni havainto-
jeni lisäksi halusin vielä vahvistusta ja jäsentelyä havaintoihin kyselyn kautta.

Osallistuin Ryhmäkoti Raiteessa keväällä 2023 työryhmäpäivään, jossa esittelin
opinnäytetyöprosessini vaiheita. Paikalla olleet osallistujat kolmesta eri yksiköstä
osallistuivat niin, että jokaisen yksikön työryhmät osallistuivat erikseen. Aiheeni
työryhmäpäivään oli kerätä näkemyksiä ja vahvistus toteuttamani kyselyn kysy-
mysten relevanttiudesta ennen kyselyn lähetystä yhteistyökoululle. Kysymykset
olin muodostanut valmiiksi. Aineiston kokoamisessa kriittisiä vaiheita ovat kysy-
mysten muotoilu ja niiden testaaminen sekä tutkijan rooli kysyjänä suhteessa ke-
rättävään aineistoon (Vilka, 2021-a, s. 105). Kysymykset olivat osallistujista toi-
mivan kuuloisia. Erityistä tarkennusta toivottiin salassapitoasioiden huomioimi-
seen.

Lähetin aineiston keruuta tukevan kyselyn yhteistyökoulun rehtorille kevätluku-
kaudella 2023. Näin minulla ei missään kohtaa ollut vastaajien yhteystietoja. Ky-
selyyn vastaaminen toteutui anonymisti Webropol-alustalla luodun verkkoky-
selyn kautta. Tutkimukseen osallistuminen pohjautuu aina suostumukseen.
Suostumus tulee saada organisaatioilta, joita tutkittavat edustavat tutkimuksessa
tai jos tutkittavat käyttävät työaikaansa esimerkiksi haastatteluihin

osallistumiseen. (Vilkkä, 2021-a, s. 115.) Kyselyyn liittyvän saatekirjeen sisällyksessä avasin, että käsittelen vastauksia luottamuksellisesti ja vaitiolovelvollisuutta noudattaen niin, ettei vastaajaa voida tunnistaa. Vastaajat myös suostuivat vastaamalla siihen, että vastauksia käytetään osana opinnäytetyön aineistoa ja kyselylomakkeet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Kyselyyn osallistui 11 vastaajaa. Enemmistö vastaajista eli seitsemän henkilöä oli opetushenkilöstöä. Loppuosa vastaajista koostui kahdesta koulunkäynnin ohjaajasta ja kahdesta oppilashuollon edustajasta. Yli puolet vastaajista ilmoitti olleensa yhteydessä ryhmäkoti Raiteeseen kevätlukukauden aikana ja yhteydenpidon olleen viikoittaista, kuukausittaista tai muutamia kertoja. Tämä osoitti minulle, että aktiivista yhteydenpitoa siis on. Suosituimmaksi yhteydenpidon kanavaksi osoittautui Wilma, joka on oppilaitosten työ- ja viestintäjärjestelmä. Kysely sisälsi avoimia kysymyksiä oppilaan lastensuojelutaustan vaikutuksesta arkipäivän työssä. Kyselyn tulokset osoittivat, että tieto lastensuojeluasiakkuudesta ei erityisemmin vaikuta työssä. Lastensuojeluasiakkuus kuitenkin nousee esiin keskusteluissa, palavereihin osallistumisena sekä huolena, jos yhteistyön toimimattomuus vaarantaa oppilaan etua ja oikeutta. Enemmistö vastaajista koki myös tietävänsä lastensuojelulaista ja kasvatuksellista keinoista. Osa vastaajista myös ilmaisi olevansa vastaanottavainen lisätiedolle lastensuojeluun liittyvistä teemoista.

Avoimissa kysymyksissä toiveista yhteistyön kehittämiseksi nousi toiveeksi luoda pelisäännöt yhteistyölle ja kiinnittää huomiota tiedonkulun sujumuuteen. Kysymys opettajakokouksessa vierailusta keräsi kiitosta ja toiveen, että vastaava vierailu järjestettäisiin myös jatkossa kuitenkin ennemmin syyslukukaudella. Tämä ehdotus tuli yhdeltä vastaajista ilman tarkempaa perustelua. Epäilen, että kevätlukukauden loppu oli kiireistä aikaa, jolloin yhteistyöhön liittyviin asioihin ja lastensuojelutiedon vastaanottamiseen orientoitumisen saattoi kokea haastavana. Syyslukukauden kiireettömämpänä ajankohtana lastensuojelutietoon orientoituminen ja sen vastaanottaminen voisivat toimia tehokkaammin.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä, palvelumuotoilussa kerätyn tiedon tai taiteellisen tutkimuksen myötä muodostuneen tiedon käyttötarkoitus on eri kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. (Vilkkä, 2021-a, s. 113). Kyselyyn laatimillani kysymyksillä hain vastauksia yhteydenpidon aktiivisuuteen, lastensuojeluasiakkaiden vaikutukseen kouluympäristössä sekä kehittämistoiveita. Kyselyn tulokset vastasivat odotuksiani. Kysely jäsenteli havaintojani ja selkeytti minulle yhteistyön kokonaiskuvaa yhteistyökoulun näkökulmasta. Toteutuneen kyselyn vastauksien sekä toteutuneiden yhteistyöpalavereiden havaintojen pohjalta työstin huoneentaulua. Huoneentaulu produktina muotoutui käytännölliseksi ratkaisuksi, joka jäsentää yhteistyötahojen välisiä rooleja ja nostaa näkyväksi yhteistyön sisältämiä tekijöitä moniammatillisuudesta sekä toimintaa ohjaavista laeista. Huoneentaulusta on kerralla katsottavissa sen sisältö korostaen muistiomaisuutta. Huoneentaulun sijoittaminen helposti saavutettavissa olevalle paikalle seinätilaan tai sähköisenä versiona säilyttäen on mahdollista.

6.3 Arviointi

Opinnäytetyön yhteiskumppanina toimineen Ryhmäkoti Raiteen yksikönjohtaja kommentoi opinnäytetyön tulosta ja tuotosta. Yhteistyön kehittäminen koetaan Raiteessa tärkeäksi. Koulunkäynnin sujumista edellyttää aktiivinen yhteydenpito. Yhteistyöpalaverit opettajien, oppilashuollon ja Raiteen henkilökunnan kesken koetaan tärkeiksi yhteistyön kehittämisen ja arvioinnin kannalta ja niitä on tarkoitus jatkaa säännöllisesti. Sosiaalityöntekijät otetaan koulu yhteistyöhön mukaan mahdollisuuksien mukaisesti. Huoneentaulu on selkeä ja palvelee tarkoitustaan. (Suvi Tähkäaho, yksikönjohtaja, henkilökohtainen tiedonanto 1.9.2023.)

Esittelin huoneentaulun ja avasin opinnäytetyön prosessia Ryhmäkoti Raiteessa 12.9.2023 olleessa työryhmäpäivässä. Paikalla olleet osallistujat kolmesta eri yksiköstä osallistuivat niin, että jokaisen yksikön työryhmät osallistuivat erikseen. Keräsin palautteen suullisesti vapaamuotoisesti esitykseni jälkeen. Kaikissa yksiköissä toistui sama tilanne, että esitykseni jälkeen keskustelu koulu yhteistyöstä

lähti vauhtiin. Erityisesti korostui, että yhteistyö on ollut toimivaa viestinnän ja yhteydenpidon osalta. Tästä pohdittiin, että jo Ryhmäkoti Raiteen tuoma tietous ja koulussa esillä olo voivat olla omiaan madaltamaan kynnystä yhteydenpitoon. Salassapidon merkityksellisyys oli vahvasti mielteissä. Erityisesti teemat mitä voidaan jakaa ja molemmin puolinen tieto siitä. Vierailut ja yhteiset tilaisuudet koettiin keskusteluissa merkityksellisiksi sekä yhteistyötiimien mahdollisuus ja hyödynnettävyys vanhemmin tulevaisuudessa. Kuvaus vanhanajan yhteistyöstä nousi esiin, jolloin henkilötuntemus korostui. Mielestäni erityisen tärkeä ajatus, mikä nousi esiin, oli koulun kanssa yhteinen katsaus huoneentauluun yhteisesti seuraavan vierailun tai opettajakokoukseen osallistumisen yhteydessä. Huoneentaulu visuaalisesta näkökulmasta keräsi kommentin, että siinä näkyy ”Raidehenkisyys”. Tämä perustui näkökulmaan, että Ryhmäkoti Raide sijaitsee välittömässä peltomaiseman läheisyydessä.

Tavoitin yhteistyö koulun rehtorin, jonka kanssa olen tähän opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa aiemminkin asioinut. Esitin rehtorille huoneentaulun ja avasin opinnäytetyön prosessia samalla tavoin kuin Ryhmäkoti Raiteessa olleessa työryhmäpäivässä. Rehtori avasi myös keskustelun yhteistyön pohdintoista esitykseni jälkeen. Koulun puolesta hän koki, että koulun hyvä ilmapiiri ja tottumus sijaishuollon asiakkaana oleviin lapsiin ovat koulussa vahvuus. Samankaltainen pohdinta salassapitoon liittyvistä teemoista korostui yhteistyökoulun rehtorin mielteissä kuin Ryhmäkoti Raiteen henkilökunnan mielteissä.

Kysyin palautetta myös Humana konserniin kuuluvasta lastensuojeluyksikkö Kissanmintusta Lempäälästä. Halusin saada palautetta toisesta lastensuojeluyksiköstä. Kissanminttu valikoitui kohteekseni ollen myös osa Humanaa ja sijainniltaan Ryhmäkoti Raiteeseen nähden naapurikunnassa. Tavoitin Kissanmintun yksikönjohtajan. Yksikönjohtaja nosti esiin, että aihe on tärkeä. Huoneentaulun hän koki hyvänä keskustelun avaajana ja yhteistyöhön liittyvien asioiden muistuttajana. Toisinaan salassapito haastaa koulu yhteistyötä. Opinnäytetyötä verrattessaan omaan työskentely-yksikköönsä hän pohti, että he voisivat ottaa mallia ja tehdä vierailuja yhteistyökouluihin. Lastensuojelutietoa voisi näin jakaa lisää opetushenkilöstölle. Kissanminttu on seitsemän paikkainen perustason yksikkö, jossa asuu 11–17-vuotiaita lapsia ja nuoria. Kissanmintussa asuvat lapset ja

nuoret käyvät koulua lähialueella. Koulunkäynnin haasteet näkyvät arjessa. Lastensuojelulaitoksen ohjaajien työ pitää sisällään koulunkäynnin motivointia ja tukemista. Pohdimme yhteisesti myös opinnäytetyössä esiin tullutta henkilötunte-
muksen vaikutusta. Pitkät yhteistyösuhteet lähikouluihin ovat olemassa, mutta myös vuosien mittaan työntekijöitä on vaihtunut, jolloin vierailut ja tiedon jakaminen korostuvat tärkeinä. (Vilma Hemminki, yksikönjohtaja, henkilökohtainen tiedonanto, 13.10.2023.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyössäni oli iso tavoite, jonka tulos ei näy välittömästi opinnäytetyön valmistuttua. Ryhmäkoti Raiteessa asuvien lasten ja nuorten koulunkäynnin tukemisen vahvistaminen yhteistyön näkökulmasta vaatisi vaikuttavuuden mittaamisen osalta pidemmän aikavälin seurantatutkimuksen. Seurantatutkimusta voisi lähteä toteuttamaan haastatteluin. Suoraan lasten ja nuorten haastattelulla saisi kokemustietoa koulunkäynnin sujuvuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Huoneentaulun vaikuttavuutta arjen työskentelyyn tutkittaessa haastattelulla olisi mahdollisuus kuulla näkökulmia roolien selkeyteen ja niiden vaikutusta ammatti-identiteetin kokemiseen.

Yleisesti tarkastellen aihe oli tärkeä ja mielenkiintoinen, jolla on kauas kantoiset vaikutukset sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten tulevaisuuteen aikuisuudessa. Aiheesta lukemani materiaali osoitti, että olen tärkeän asian äärellä. Sisukas-malli avasi, että sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemisella on saatu myönteisiä vaikutuksia Pohjoismaissa. Koulunkäynnin tukemisesta oli Ruotsissa saatu tuloksia sijoitettujen lasten hyvinvoinnin lisääntymisen, peruskoulun loppuun suorittamisen ja oppimistulosten kohenemisen osalta sekä todennäköisemmin jatkokoulutukseen suuntautumisesta. (Liukkonen ym., 2015, s. 56–57.) Nämä olivat ehdottomasti myös tässä opinnäytetyössä tavoitteen taustalla vaikuttavia asioita.

7.1 Opinnäytetyön saavutuksia

Opinnäytetyön tarkoitus tavoitteen toteutumiseksi mielestäni onnistui. Yhteistyökumppani Ryhmäkoti Raiteen kanssa työskentelin aktiivisesti ja yhteistyökoulun mukanaolo sitoutuneesti ja kehittämismyönteisesti kulki koko prosessin ajan. Eri-tyistä kiitosta haluan välittää kehittämismyönteisyydestä ja siihen sitoutumisesta Ryhmäkoti Raiteen henkilökunnalle ja koulun henkilökunnalle. Projektin aikana minut otettiin avoimesti vastaan ja keskusteluissa välittyi ymmärrys asian tärkeydestä ja merkityksestä lasten ja nuorten tulevaisuutta ajatellen. Edistysaskeleita kohti tavoitetta otettiin. Yhtä suoraa vastausta kysymykseen: ”Miten sijaishuollon ja koulun henkilökunta voisivat tukea vahvemmin lasten ja nuorten koulunkäyntiä yhteistyön näkökulmasta?” ei tullut. Kysymys kuitenkin herätti huomaamaan roolien merkityksen osana yhteistä kasvatustehtävää ja vaikutukset ammatti-identiteettiin.

Henkilötuntemuksen edistäminen vierailuin ja yhteistyöpalaveriin näyttäytyi minulle luottamuksen vahvistamisena, jota yhteistyön toteuttamisessa erityisesti tarvitaan. Mahdollisuus henkilökohtaisiin keskusteluihin opettajan ja vanhempien välillä sekä vanhempainiltoihin osallistuminen ovat tärkeitä. Tutustuminen ja luottamuksen muodostuminen näin on mahdollista yhteistyötahojen välille. (Latvala, 2012, s. 32.) Opinnäytetyön tavoitteessa ja tarkoituksessa yhteistyön kehittämisessä halusin korostaa lastensuojelulaitoksen ja koulunhenkilökunnan tarvetta kiinnittää vielä vahvemmin huomiota yhteiseen kasvatustehtävään. Ymmärrettävästi yhteistyöosapuolten taustan mukaisesti asioita tarkastellaan eri näkökulmista. Opinnäytetyö osoitti vahvasti, että yhteistyötä Ryhmäkoti Raiteen ja valitun yhteistyökoulun välillä on ja yhteistyön kehittämiseen osallistuttiin ja sitouduttiin. Tulevaisuuteen oltiin orientoituneita ja vierailut sekä yhteistyöpalaverit jatkuvat.

Osallistuvan havainnoinnin myötä minulle osoittautui merkitykselliseksi käytännön tasolla, että henkilötuntemuksella on merkitystä. Sillä voidaan vaikuttaa kokemukseen luottamuksesta ja tiedonkulun sujuvuudesta. Osallistuva havainnointi tutkimusmenetelmänä oli monesta näkökulmasta mielenkiintoinen valinta. Osallistuvan havainnoinnin hyödyntäminen vaatii usein työyhteisöön sisäpiiriin asetumista. Mikäli tutkija itse kuuluu tutkittavaan yhteisöön ei ongelmaa ole.

Pohdittavaksi kuitenkin tulee, millaisia riskejä tutkimusaineiston keräämiseen sekä laatuun liittyy. (Vilkka, 2021-b, s. 145.) Pohdin vaikutusta siitä, että olin aiemmin työskennellyt Ryhmäkoti Raiteessa, mutta perusopetuksen kenttä opinnäytetyön aiheesta käsin puolestaan oli minulle vieras. Koin onnistuneeni näistä lähtökohdista, jotka minua mietityttivät ennakkoon keräämään aineistoa puolueettomasti. Vaikutuksensa asiaan toivat hyvä ennakkovalmistautuminen, oman toiminnan kriittinen reflektio etenkin opinnäytetyöaineistoa käsitellessäni.

Osallistuva havainnointi oli hyvä valinta siitä näkökulmasta, että aiempi kokemustiedon kautta muodostunut ymmärrys aiheesta mahdollisti osallistuvan havainnoinnin toteuttamisen. Osallistuva havainnointi myös on yksi edesauttaja esille tuomassani henkilötuntemuksessa, joka taas vahvistaa luottamuksellista yhteistyösuhdetta. Toiminnallinen opinnäytetyö on parhaimmillaan kaikkien osallistujien osapuolten aktiivisuuteen pohjautuvaa kehittämistyötä. Tämän myötä on yhdessä tai itsenäisesti mahdollista tutkailla opinnäytetyöprosessin vaiheissa muodostunutta tietoa ennemmin kuin tietoisesti tutkia jotakin tutkimuskohteesta. (Kostamo, ym., 2022, s. 16.) Osallistuvalla havainnoilla saavutettiin aktiivista kehittämistyötä. Vaikutuksensa toivat myös aiemmin esiin nostamani myönteinen asenne ja kehittämismyönteisyys opinnäytetyö projektia kohtaan.

7.2 Opinnäytetyön tulevaisuuspohdinnat

Minua jäi erityisesti pohdituttamaan kehittämisen kannalta tulevaisuuden tiimiajaukset. Sijaishuollon lasten erityisyyteen liittyen pohdin voisiko lastensuojelulaitoksen ja koulun yhteistyö tiivistyä sekä luoda lisää molemmien puolista ymmärrystä, jos lastensuojelulaitoksen henkilökunta pääsisivät osaksi oppilashuoltoryhmän palaverieita? Näin koulu yhteistyöön saataisiin myös lisää lastensuojelun tietoutta. Vierailu opettajakokouksessa keräsi kiitosta. Koulussa on koulusosiaalityön osaajia. Voisiko lastensuojelulaitoksesta olla mahdollisuus tukea heitä yhteistyötä tiivistäen? Tuottamani kyselyn vastaukset osoittivat myös, että osa vastaajista olivat myönteisiä lisätiedolle lastensuojeluun liittyen. Tukisiko yhteinen

tiimi kouluyhteisön lastensuojeluosaamista ja lastensuojelulaitoksen suuntaan puolestaan koulunkäynnin tukemisen vaikutusta ja merkitystä oppimisen näkökulmasta?

Kaikissa keräämissäni palautteissa opinnäytetyön toteutuksesta ja tuotoksesta korostui samoja asioita. Etenkin salassapitoon liittyvät asiat pohdituttivat ja toisinaan haastoivat. Havaintona ja nostona nousi esiin, ettei huoneentaulu suoraan avaudu vain sitä katsomalla. Huoneentauluun perehtyminen ja yhteinen keskustelu jäsenteleä ja avaa sen sisältöä toimivasti. Kokemus huoneentaulun toimivuudesta keskustelun avaajana välittyi vahvana. Huoneentaulun muistiomaisuus tulee esiin, kun perehtyminen huoneentaulun sisältöön on ensin tehtynä. Yhteistyöpalaverit ja vierailu opettajakokouksessa koettiin tärkeinä ja niitä aiotaan jatkossakin toteuttaa. Tämän myötä uskon henkilötuntemuksen vahvistuvan vielä lisää, jolla on vaikutuksia yhteistyösuhteen luottamuksen vahvistamisessa ja vaikutuksensa kokemukseen tiedonkulun sujuvuudesta. Opinnäytetyön aihe nostettiin myös yksimielisesti palautteissa tärkeäksi. Tulkitsin kokonaisuudesta, että yhteistyön äärelle ei arjessa tule pysähtytyä näin syvällisesti ja tarkasteltua sitä useammasta näkökulmasta orientoituen tulevaisuusajatteluun. Tulevaisuusajatteluun, etenkin siitä näkökulmasta miten suuri vaikutus koulunkäynnillä on sijaishuollon asiakkaina olevien lasten ja nuorten elämään aikuisuudessa.

7.3 Produktin lopputuloksen tarkastelu

Huoneentaulun toteuttamisen produktina koin hyvänä valintana, jota tuki Ryhmäkoti Raiteeseen aiemmin toteutettu huoneentaulu perhetyön toteuttamisesta. Sain huoneentauluun sisällytettyä hiljaisen tiedon kautta esiin tulleita asioita ja havainnoinnin tuloksia. Hiljainen tieto liitettynä asiantuntijuuteen tarkoittaa yksilötason valmiutta käyttää tietoaan ja kokemustaan, joiden kautta tietoaan prosessoit. (Hurme & Kyllönen, 2014, s. 46–47). Huoneentaulun pidin sisällöllisesti tuotetun tekstin osalta tiiviinä, jotta sen käyttö toimisi muistion tavoin. Sisällöllisesti yhteistyötahojen jaottelu oikealle ja vasemmalle reunalle tukivat roolien jakamista

niin, että yhteiset asiat kulkevat keskellä. Huoneentaulun käyttäjä hahmottaa yhteistyötahojen roolien jakautumisen, mutta ymmärtää yhteisen kasvatustehtävän ja siihen liittyvät elementit. Huoneentaulu ratkaisuna myös mahdollistaa sen sijoittamisen helposti saataville. Mahdollisuuksia ovat seinätilan hyödyntäminen ja sähköinen versio.

Toteuttamassani kyselyssä nousi esiin toive yhteisistä pelisäännöistä. Koen, että juuri huoneentaulu tuo niitä esiin etenkin työn jakautumisen näkökulmasta osana yhteistä kokonaisuutta. Osa asioista on varmasti ollut yhteistyötahoille itsestään selvyiksi ja hiljaisen tiedon ylläpitämiä. Nyt kuitenkin tuotetun produktin myötä kokonaisuus on hallitusti kasattu yhteen.

Mielestäni lopputulos olisi jaettavissa myös muille yhteistyökouluille ja hyödynnettävissä malliesimerkkinä. Malliesimerkkinä siitä, kuinka on hyvä pysähtyä yhteisten asioiden äärelle ja jäsenellä, mitä yhteinen kasvatustehtävä pitää sisällään. Roolit osana yhteistä moniammatillista kokonaisuutta selkeyttävät työtä ja vaikuttavat ammatti-identiteetin kautta työssä jaksamiseen. Yksi työhyvinvointiin vaikuttava tekijä on työn hallinta. Mikä tarkoittaa työhön vaikuttamismahdollisuuksia ja kokemusta työn monipuolisuudesta. (Yrttiaho & Posio, 2021, s. 26–27.)

Huoneentaulun jää Ryhmäkoti Raiteen käyttöön niin, että sen täydet käyttöoikeudet siirtyvät, joilloin sitä voidaan tarvittaessa muokata ja päivittää. Palautteissa huoneentaulusta tuli esiin, ettei huoneentaulu ilman perehtymistä suoraan avaudu. Kokemus osoitti kuitenkin, että se toimii hyvin keskustelun avaajana. Perehtymisen jälkeen huoneentaulun muistiomaisuus on hyvin hyödynnettävissä.

7.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöstä tehtiin kirjallinen sopimus Ryhmäkoti Raiteessa. Yhteistyökoulun kanssa osallistuminen keskusteltiin kohdaten ja sähköpostiviestintää käyttäen kirjallisesti. Opinnäytetyö aineistoa varten toteutetussa kyselyssä yhteistyö-

koululle kerroin kirjallisesti käsitteleväni vastauksia luottamuksellisesti vaitiolovelvollisuutta noudattaen ja nimettömästi niin, ettei vastaajia voida tunnistaa. Tiivistyksenä kyselyn saatekirjeessä avasin, että vastaamalla suostuu vastausten käsitteilyyn osana opinnäytetyön aineistoa ja kyselylomakkeet hävitän opinnäytetyön valmistuttua. Tämän lisäksi kyselyn jakelu meni keskitetysti yhteistyökoulun rehtorin kautta, jolloin minulla ei missään vaiheessa ollut osallistujien yhteystietoja. Havaintopäiväkirjojen ja yhteistyöpalaverimuistiinpanojen kanssa toimin samalla tavalla eli ne hävitän asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Yhteistyötä kartoittavaa kyselyä en ole lisännyt opinnäytetyön liitteeksi. Tarkastelin kyselyn kysymyksiä ja tulkitsin, että aluetuntemuksen myötä voisi olla mahdollista selvittää yhteistyökoulun tunnistetiedot. Koko opinnäytetyöprosessin aikana olen suojellut ja tehnyt päätöksen, ettei koulun tunnistetietoja kerrota. Liite kysymyksistä uhkasi tätä.

Yhteistyökoulun nimeämättä jättämisen myötä halusin suojella lastensuojeluasiakkuuden omaavien lasten ja nuorten yksityisyyttä erityisen tarkasti. Tieto jo siitä, että lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaana on salassa pidettävää tietoa, jota ei saa välittää eteenpäin ulkopuolisille. (Sosiaalihuollon viranomaisen salassapito velvollisuus, i.a.) Huoli lasten ja nuorten "laitosleimasta" sai myös ajattelemaan, että koulun nimeämättä jättäminen suojelee leimaamiselta. Etenkin sellaiselta leimaamiselta, että Ryhmäkoti Raiteessa asuvat lapset ja nuoret käyvät tiettyä koulua, vaikka todellisuudessa yhteistyökouluja on ympäri Pirkanmaata.

Tutkimuksessa sijaishuollosta osana elämäntarinaa nousi myös havaintoja aiheeseen liittyen. Enemmistö osallistujista toi esiin ulkopuolisuuden ja leimaamisen kokemusta. Oman taustan piilottelun tunne sekä sijaishuollossa kasvamisen erilaisuus ja ulkopuolisuus muihin verrattuna. Erilaisuus ja ulkopuolisuus eri ympäristöissä, koulun osalta kiusatuksi tulemisena. Kannatteleviin tekijöihin lukeutuivat opettajien ja sijaishuoltopaikan henkilöstön kannattelu ja tuki koulunkäynnissä. (Groop, 2021, s. 256–257.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittari on lopulta tutkija itse ja hänen rehellisyytensä. Arvioinnin kohteena ovat tutkijan teot, valinnat ja ratkaisut. Tutkijan tulee arvioida tutkimuksensa luotettavuutta tekemiensä valintojen kohdalla. Tutkijan tulee kyetä kuvaamaan ja perustelemaan mistä valinnat ovat tulleet, mitä ratkaisut ovat olleet, miten lopullisiin ratkaisuihin on päädytty, mikä on ratkaisuiden tarkoituksen mukaisuus ja toimivuus tavoitteisiin pohjaten. (Vilkkä, 2021b, s. 197.) Tämä kehittämispainotteinen opinnäytetyö sopii myös laadullisen tutkimuksen näkökulmiin. Aiempi työskentelytaustani yhteistyökumppani Ryhmäkoti Rai-teessa mietitytti ideointihetkellä. Opinnäytetyö prosessin vaiheissa en antanut sen vaikuttaa. Tämän mahdollistin hyvällä ennakoivalla valmistautumisella yhteistyö-palaveri- ja kriittisellä oman toiminnan tarkastelulla etenkin käsitellessäni ke-räämääni aineistoa.

Luotettavuuden vahvistamiseksi kysyin palautetta myös opinnäytetyön ulkopuo-liselta taholta. Ulkopuolisen tahon valitsin sen mukaan, että sen toimintaympäris-tössä on ymmärrys ja tietotaito opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Palautteiden yh-teneväisyys aiheen tärkeydestä, salassapito pohdinnat, huoneentaulun herät-tämä keskustelu ja suunnitelmat yhteistyöpalavereiden jatkuvuudesta ovat hyviä saavutuksia. Eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta tulkitsen näiden kerto-van osallisuuden kokemuksesta. Palautteissa kohtaavat yhtenäisyydet tuovat mielestäni myös vahvistusta opinnäytetyön onnistumisesta ja hyödynnettävyydestä. Rakentavan ja kannustavan palautteen käsittely ja siihen vastaaminen vai-kuttavat osaltaan eettisyyteen ja luotettavuuteen. Aikataulujen ja suunnitelman mukaisesti toimiminen tukevat myös luotettavuutta.

Lähdekritiikki, jolla tarkoitetaan käytetyn lähteen tai aineiston arviointia ennen kuin sitä käyttää osana opinnäytetyötä vaikuttaa suoraan laatuun ja luotetta-vuuteen sekä tulosten hyödynnettävyyteen. (Vilkkä, 2021a, s. 120.) Opinnäyte-työssäni hyödynsin mahdollisimman uusinta tietoa ja opinnäytetyön kannalta merkityksellisiä artikkeleita ja kirjallisuutta. Lähdekritiikin osalta herkimpänä osa-alueena oli osallistuvan havainnoinnin kautta muodostuva tieto. Lähteiden käytön monipuolisuus vahvistaa asioiden kattavaa tarkastelua. Opinnäytetyön aiheesta oli myös hyvin saatavilla tietoa jopa ajankohtaista tietoa.

7.5 Ammatillinen pohdinta

Työelämän muutoksissa asiantuntijuus on ammatillisuuden, osaamisen, identiteetin, luovuuden sekä kasvun jatkuva prosessi. Asiantuntijuutta ei voi määrittää tutkinnoksi tai oppimääräksi. Se on enemmän ammatillisen kasvun kokemuksellisuudesta muodostuva prosessi. Koulusosiaalityön asiantuntijan kohdennettuun osaamiseen tulee sisältyä asiantuntijuutta lastensuojelun ja psykososiaalisen kohtaamisen erityisalueilta. (Wallin, 2015, s. 153–156.) Opinnäytetyön aiheen ajattelen palvelevan itseäni niin lastensuojelutyössä kuin koulusosiaalityön tehtävissä. Ammatillista kasvua tulee arkipäivän tilanteissa. Läsnäolo ja osallisuus työyhteisön tai organisaation toimintoihin, virheet sekä ongelmien ratkaisutaidot opettavat tiedostamatta tai erikseen ilmi tuomatta. (Wallin, 2015, s. 158–159).

Kasvatus-, sosiaali- ja terveysalan työssä kohdataan tilanteita, joissa pohdittavaksi tulee oma toimintatapa tai päätöstensä vaikutus asiakkaan oikeuksiin tai elämään, työtehtäviin tai yhteistyösuhteisiin. Ammatillaisen velvollisuuteen kuuluu tietämys mitä tekee ja millaisia vaikutuksia päätöksillä on asiakkaalle tai työyhteisölle. Työssä kohdataan tilanteita, joihin ei aina ole suoraviivaista vastausta tai toimintamallia. Silloin työntekijän on osattava eettisten periaatteiden hallinta. Eettisten periaatteiden tietotaito ja noudattaminen vahvistavat asiakkaiden tasa-vertaista ja oikeudenmukaista kohtelua. Ammattieettisten arvojen omaksuminen näyttäytyy myös ammatillisena itsetuntemuksena. (Kirveslahti, ym., 2018, s. 43–45.) Opiskeluaika ja opinnäytetyö laittoivat pohtimaan näitä asioita. Työelämään siirtyessä kehittyminen jatkuu ja itsereflektion merkitys korostuu.

Alan ammatillisen kehittymisen näkökulmasta nostaisin esiin huomioni työkentän mahdollisuuksista perusopetuksen toimialueella. Olen seurannut mediasta, kuinka kouluihin palkataan lisää koulusosiaalityönoisaajia. Koulusosionomi on uusi työmahdollisuus sosionomeille. Koulusosionomin työhön sisältyy toimiminen opettajan rinnalla sosiaalialan ammattilaisena ja osallistuminen koulun moniammatilliseen tiimiin. Koulusosionomin myötä koululaisilla on mahdollisuus oppia tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Koululaisten arjen hallinnan lisäksi vanhempien osallisuuden vahvistaminen koulunkäyntiin ja koulun yhteisöllisyyden

edistäminen sisältyvät tehtävän kuvaan. (Kettunen, 2018.) Tämä on merkittävä huomio myös sosionomikoulutuksen kehittämisen näkökulmasta. Toivon tämän opinnäytetyön vaikuttavan ja herättävän keskustelua myös koulutustarpeiden näkökulmasta. Aihetta voisi tutkia toteuttamalla opinnäytetyön haastattelemalla, millaisia edellytyksiä ennen työelämään siirtymistä koulusosionomi nimikkeellä työskentelevät henkilöt olisivat koulutuksen puolesta kaivanneet. Koen, että tulevaisuudessa opinnäytetyön aiheesta on toteutettavissa eri näkökulmista tutkimuksia.

LÄHTEET

- Groop, K. (2021). *Sijaishuolto osana elämäntarinaa – elämänkulun käännekoh-
tien analyysi sijaishuollosta aikuistuneiden kokemuksista*. Janus So-
siaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, 29(3),
249–266. <https://doi.org/10.30668/janus.82039>
- Gråsten-Salonen, H., Mehtiö, M. (2017). *Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoul-
toa*. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen, & P. Marjamäki. (toim.),
Sosiaalityön käsikirja. (s. 362–376). (4., uudistettu laitos.) Tietosa-
noma.
- Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U., & Vanhala, E. (2010). *Nuori ja mieli:
Koulu mielenterveyden tukena*. Tammi.
- Holopainen, L., Lappalainen, K. (2011). *Pedagoginen näkökulma kouluhyvinvoin-
tiin*. Teoksessa Pohtola, K. (toim.), *Uusi koulu. Oppiminen mediakult-
tuurin aikakaudella*. (s. 109–116). Jyväskylän yliopistopaino
- Humana. (i.a.-a). Ryhmäkoti Raide. *Opas läheisille* [Esite].
- Humana. (i.a.-b). Ryhmäkoti Raide. *Opas nuorelle* [Esite].
- Huoltajan oikeudet sijaishuollossa. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*.
Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-
kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuol-
lossa/huoltajan-oikeudet-sijaishuollon-aikana](https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuol-
lossa/huoltajan-oikeudet-sijaishuollon-aikana)
- Hurme, K., & Kyllönen, T. (2014). *Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tun-
netta ja varaudu vaaratilanteisiin*. PS-kustannus.
- Ihalainen, J., & Kettunen, T. (2016). *Turvaverkko vai trampoliini: Sosiaaliturvan
mahdollisuudet* (10. uudistettu painos.). Sanoma Pro Oy.
- Kettunen, I. (21.5.2018) *Koulusosionomi tukee koko luokan hyvinvointia*. Talen-
tia-lehti. [https://www.talentia.fi/talentia-lehti/koulusosionomi-tukee-
koko-luokan-hyvinvointia/](https://www.talentia.fi/talentia-lehti/koulusosionomi-tukee-
koko-luokan-hyvinvointia/)
- Kirveslahti, K., Sivén, T., Vahala, M., Vihunen, R., Metso, V., & Lindholm, P.
(2018). *Kasvun aika* (7., uudistettu painos.). Sanoma Pro Oy
- Kivelä, N., Liukkonen, T., & Niemi, A. (2015). *Kasvun ja hoidon osaaja* (1. p.).
Sanoma Pro.
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilkkä, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi:
Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art House.

- L 1214/2020. Oppivelvollisuuslaki. 30.12.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. 13.4.2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 531/2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta. 11.8.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2017/20170531>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- L 628/1998. Perusopetuslaki. 21.8.1998. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- L 714/2018. Lukiolaki. 10.8.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>
- Laakso, R. (2018). *Huostaanotto ja muutokset lasten elämässä*. Teoksessa R. Enroos, T. Heino, & T. Pösö. (toim.), *Huostaanotto: Lastensuojelun vaativin tehtävä*. (s. 157–187). Vastapaino.
- Lapsen oikeudet sijaishuollossa. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa>
- Lastensuojelun keskusliitto, (i.a.). *Sijaishuolto*. Saatavilla 15.6.2023. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelu/sijaishuolto/>
- Latvala, J. (17.1.2012) *Kodin ja koulun yhteistyön tehostaminen*. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti. https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2012/01/Bulletin-1_2012_Latvala.pdf
- Liukkonen, J., Oraluoma, E., Saksola, M., & Vällivaara, C. (toim.). (2015). *Sisukas-käsikirja. Työskentelymalli perhehoitoon sijoitetun lapsen koulunkäynnin tueksi*. Grano Oy.
- Louheranta, O. (2014). *Osallistuva havainnointi työnohjausprosessissa*. Teoksessa Heroja, T., Koski, A., Seppälä, P., Sääntti, R., & Wallin, A. (toim.), *Parempaa työelämää tekemässä. Tutkiva ote työnohjaukseen*. (s. 52–66). Jyväskylän yliopistopaino.
- Opetusalan ammattijärjestö, OAJ. (i.a.) *Yhteistyö kodin kanssa*. Saatavilla 12.6.2023. <https://www.oaj.fi/arjessa/yhteistyö-kodin-kanssa/#yhteistyön-muotoja-perusopetuksessa>

- Puustjärvi, A. (07.07.2017). Koulukuntoisuus. Koulunkäyntikyky. Teoksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34. *Vaativa tuki esi- ja perusopetuksessa. Kehittämisyhmän loppuraportti.* (s. 38–42).
- Sijaishuollon asiakassuunnitelma. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja.* Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-asiakassuunnitelma>
- Sinkkonen, J., & Tervonen-Arnkil, K. (2015). *Lapsi uusissa oloissa: Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta.* Duodecim.
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. (i.a.) *Lastensuojelun valvonta.* Saatavilla 27.6.2023. <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/lastensuojelu/lastensuojelun-valvonta>
- Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus. (i.a.) Teoksessa *lastensuojelun käsikirja.* Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/tiedon-hankkiminen-lastensuojelun-tarpeisiin-ja-sen-luovuttaminen/sosiaalihuollon-viranomaisen-salassapitovelvollisuus>
- Vanas, A. (7.5.2018) *Lastensuojelun tarve ja kouluvaikeudet kytkeytyvät toisiinsa.* Lapsen maailma. <https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/koulu-ei-ole-kaikille-yhta-kiva/>
- Vilka, H. (2021-a). *Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin.* PS-kustannus.
- Vilka, H. (2021-b). *Tutki ja kehitä* (5., päivitetty painos.). PS-kustannus.
- Wallin, A. (2011). *Sosiaalityö koulussa: Avaimia hyvinvointiin.* Tietosanoma.
- Yrttiaho, R., & Posio, S. (2021). *Opettajan hyvinvointikirja: Positiivisen psykologian työkaluja työhyvinvoinnin tueksi.* PS-kustannus.

LIITE 1. Kouluysteistyön huoneentaulu

Kouluysteistyö Ryhmäkoti Raiteessa

Ryhmäkoti Raide	Yhteistyö	Koulu
lastensuojelulaitos	tieto oppilaan lastensuojeluasiakkuudesta, huomioitava salassapito	rehtori
omaohjaajat	Yhteistyöhön liittyvät lait: <ul style="list-style-type: none">▪ perusopetuslaki▪ lastensuojelulaki	opetushenkilöstö
perheen kanssa työskentely	tiedon jakamiseen järjestetyt vierailut ja palaverit	oppilashuoltoryhmä
kouluysteistyön tiimi	Wilman käyttö viestintäkanavana	koulusosiaalityön merkitys ja vaikutus
	moniammatillinen tiimi, yhteinen kasvatustehtävä	sivistys ja opetus